

PRAMENY A LITERATURA QUELLEN UND LITERATUR

I. TIŠTĚNÉ TEXTY – DRUCKE

ALCUINUS, *Propositiones ad acuendos iuvenes*

ed. M. Folkerts, Wien 1978; M. Folkerts – H. Gericke, *Die Alkuin zugeschriebenen Propositiones ad acuendos iuvenes (Aufgaben zur Schärfung des Geistes der Jungen)*, in: *Science in Western and Eastern Civilization in Carolingian Times*, Basel – Boston – Berlin 1993.

ALEXANDER DE VILLA DEI, *Carmen de algorismo*

ed. J. O. Halliwell, in: *Rara mathematica*, London 1839¹, 1841², str. 73–83.

AL-CHWÁRIZMÍ, *Dixit Algorizmi*

ed. B. Boncompagni, in: *Trattati d'aritmetica I*, Roma 1857, str. 1–23; K. Vogel, *Mohammed ibn Musa Alchwarizmi's Algorismus*, Aalen 1963; A. Allard, *Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi: Le calcul Indien (Algorismus)*, Paris – Namur 1992, str. 1–22; M. Folkerts – P. Kunitzsch, *Die älteste lateinische Schrift über das indische Rechnen nach al-Hwarizmi*, München 1997.

BOËTHIUS, *De institutione arithmetica*

ed. G. Friedlein, Lipsiae 1867.

BOËTHIUS, *Geometria*

ed. G. Friedlein, Lipsiae 1867.

PSEUDO-BOËTHIUS, *Geometria*

ed. M. Folkerts, „Boethius“ *Geometrie II. Ein mathematisches Lehrbuch des Mittelalters*, Wiesbaden 1970.

CRISTANNUS DE PRACHATICZ, *Algorismus prosaycus*

ed. F. J. Studnička, *Algorismus prosaycus magistri Christanni anno fere 1400 scriptus*, in: VKČSN, 1892, tř. mat.-př., č. VI; překlad (kapitola I–III) D. Martínková a Z. Horský, *Úvod k počítání*, in: *Výbor z české literatury doby husitské II*, Praha 1964, str. 588–591.

DOMINICUS DE CLAVASIO, *Practica geometriae*

ed. H. L. L. Busard, *The Practica Geometriae of Dominicus de Clavasio*, in: *Archive for History of Exact Sciences*, Volume 2, Berlin – Heidelberg – New York 1962–1966.

GERBERTUS, *Opera*

ed. N. Bubnov, *Gerberti, postea Silvestri II papae Opera mathematica (972–1003)*, Nachdruck der Ausgabe 1899, Hildesheim 1963.

GERNARDUS, *Algorismus de integris*

ed. G. Eneström, *Der „Algorismus de integris“ des Meisters Gernardus*, in: *Bibliotheca mathematica*, III/13, Leipzig 1912–1913, str. 289–332.

GERNARDUS, *Algorismus de minutiis*

ed. G. Eneström, *Der „Algorismus de minutiis“ des Meisters Gernardus*, in: *Bibliotheca mathematica*, III/14, Leipzig 1913–1914, str. 99–149.

IOHANNES HISPALENSIS, *Liber alchorismi*

ed. B. Boncompagni, in: *Trattati d'aritmetica II*, Roma 1857, str. 25–136; A. Allard, *Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi: Le calcul Indien (Algorismus)*, Paris – Namur 1992, str. 62–224.

IOHANNES DE LINERIIS, *Algorismus de minutiis*

ed. H. Busard, *Het rekenen met breuken in de middeleeuwen, in het bijzonder bij Johannes de Lineriis*, in: *Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Wetenschappen*, 30, 1968, nr. 7.

IOHANNES DE SACROBOSCO, *Algorismus vulgaris*

ed. J. O. Halliwell, in: *Rara mathematica*, London 1839¹, 1841², str. 1–26; M. Curtze, *Petri Philomeli De Dacia in Algorismum vulgarem Johannis de Sacrobosco commentarius. Una cum algorismo ipso*, Hauniae 1897.

IORDANUS, *Demonstratio*

ed. G. Eneström, *Über die „Demonstratio Jordani de algorismo“*, in: *Bibliotheca mathematica*, III/7, Leipzig 1906–1907, str. 24–37.

IORDANUS, *Algorismus*

ed. G. Eneström, *Über eine dem Jordanus zugeschriebene kurze Algorismusschrift*, in: *Bibliotheca mathematica*, III/8, Leipzig 1907–1908, str. 135–153.

PETRUS DE DACIA, *Expositio super Algorismum*

ed. M. Curtze, *Petri Philomeli De Dacia in Algorismum vulgarem Johannis de Sacrobosco commentarius. Una cum algorismo ipso*, Hauniae 1897.

PLATO TIBURTINUS, *Liber embadorum*

ed. M. Curtze, *Der Liber Embadorum des Abraham bar Chijja Savasorda in der Übersetzung des Plato von Tivoli*, Leipzig 1902.

ANONYMNÍ ALGORISMY – ANONYME

Liber ysagogarum alchorismi, ed. A. Allard, in: *Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi: Le calcul Indien (Algorismus)*, Paris – Namur 1992, str. 23–61.

Liber pulveris, ed. A. Allard, in: *Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi: Le calcul Indien (Algorismus)*, Paris – Namur 1992, str. 62–224.

Anonymi Algorismus Hannoveranus, ed. K. I. Gerhardt, Salzwedel 1853.

Anonymi Algorismus Salemensis, ed. M. Cantor, in: *Zeitschrift für Mathematik und Physik*, 10, 1865, str. 2–14.

CLM 13021, ed. M. Curtze, in: *Abhandlungen zur Geschichte der Mathematik*, Leipzig 1898, str. 17–27.

Le plus ancien traité français d'algorithme, ed. V. Mortet, in: *Bibliotheca mathematica*, III/9, Leipzig 1908, str. 55–64.

Ein byzantinisches Rechenbuch des 15. Jahrhunderts, ed. H. Hunger – K. Vogel, Wien 1963.

NK XI C 5, ed. W. Kaunzner, Veröffentlichungen des Forschungsinstituts des Deutschen Museums für die Geschichte der Naturwissenschaften und der Technik, Reihe C, Nr. 8, München 1968.

POČETNÍ KNÍŽKY – RECHENBÜCHER

Beneš Optát z Telče, *Knížky početní na rozličné koupě vnově vytištěné*, Prostějov 1548.

Ondřej Klatovský z Dalmanhorstu, *Nové knížky vo počtech na cyfry a na liny*, Praha 1558.

Jiří Mikuláš Brněnský, *Knížka, v níž obsahují se začátkové umění arithmetického, to jest počtův na cyfry neb liny poznání, pro pacholátka a lidi kupecké*, Praha 1567.

Jiřík Goerl z Goerlštejna, *Arithmetica, tj. knížka početní neb umění počtův na linách a cyfrách*, Praha 1597.

UČEBNICE – LEHRBÜCHER

J. Smolík, *Početní kniha pro nižší gymnasium*, Praha 1861.

J. Smolík, *Algebra pro střední školy*, Praha 1875.

J. Smolík, *Počtářství kupecké*, Praha 1874.

II. RUKOPISY – HANDSCHRIFTEN

NK I G 40, f.150v–155r (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris*).

NK III E 28, f.99r–101r (*Algorismus de integris*).

NK IV G 2, f. praelig. r–14v (*Cristanni de Prachaticz Algorismus prosaycus*), f.15r–v (*Probationes...per 9*), f.32r–33r (*Probationes*), f.34r–72r (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario*).

NK IV G 8, f.1r–5r (*Speculum algorismi*), f.48v–55v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris*), f.65v–66v (*Aenigmata*).

NK VII E 9, f.244r–256v (*Iohannis de Lineriis Algorismus de minutiis cum commentario*), f.257r–275r (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario*).

NK VIII E 27, f.65r–71v (*Petri de Dacia Commentarius in Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgarem*).

NK VIII G 10, f.62r–v (*De numero algorismi notabilia sive regule*).

NK XI D 7, f.24r, 25r–26v (*Aenigmata*), f.74r–v, 101r–110v (*Commentarius in Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgarem*), f.88r–93v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario*).

NK XIII F 17, f.39r–46v (*Cristanni de Prachaticz Algorismus prosaycus*), f.47r–v (*Aenigmata*), f.52r–v (*Probationes...per 9*), f.171r–175r (*Bohemarius sive Vulgarismus*), f.177v–178v (*Probationes*).

NK XIII G 18, f.247v–248v (*Aenigmata*).

NK XIII H 3h, f.75r–78r (*Alexandri de Villa Dei Algorismus metricus cum commentario*).

NK XIV B 3, f.9vb–11vb (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris*), f.11vb–13ra (*Practica algorismi*), f.13rb (*De regulis multiplicandi atque dividendi in calculo*).

NK XIV E 32, f.34r–44v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario Petri de Dacia*).

NK XIV F 1, f.52v–57v (*Petri de Dacia Commentarius in Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgarem*).

NK adlig. 43 G 23, f.1r–6r (*Algorismus*).

CapPr C 31, f.69ra (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris*).

CapPr L 48, f.52vb–58ra (*Iohannis de Lineriis Algorismus de minutiis*).

CapPr L 52, f.1v–2r (*Tabulae et versus de numeratione*), f.2v–3v (*Vulgarismus*), f.17r–34v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario*), f.35r–v (*Aenigmata*), f. 35v–36r (*Notae*).

CapPr M 36, f.64v–65r (*Accessus ad algorismum*).

CapPr M 103, f.204r–206r (*Tabulae, notae, versus*), f.206v–208r (*Aenigmata*), f.209v (*Tabula et versus de multiplicatione*), f.210r–232v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum commentario*), f.233r–238v (*Petri de Dacia Commentarius in ultimum capitulum Algorismi vulgaris Iohannis de Sacrobosco*), f.239r–241r (*Ultimum capitulum Algorismi vulgaris Iohannis de Sacrobosco*), f.241v–242v (*Notae de numeratione et numeris*).

CapPr M 104, f.3r–6v (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris*).

CapPr O 9, operc. super. (*Pro argorismo quomodo numerus debet scribi*).

CapPr O 55, f.25r–30r (*Iohannis de Sacrobosco Algorismus vulgaris cum aenigmatibus*).

CapPr O 61, f.165r–167r (*Alexandri de Villa Dei Algorismus metricus*).

III. LITERATURA – LITERATUR

Allard, A., *Maxime Planude, Le grand calcul selon les Indiens*, Louvain-la-Neuve 1981.

Allard, A., *Muhammad ibn Musa al-Khwarizmi: Le calcul Indien (Algorismus)*, Paris – Namur 1992.

Bečka, J., *Arabic Science at Prague University in the 14th and 15th Centuries*, in: *Archív orientální*, 66, 1998, str. 47–54.

Boncompagni, B., *Trattati d'arimetica I–II*, Roma 1857.

Borst, A., *Das mittelalterliche Zahlenkampfspiel*, Heidelberg 1986.

Borst, A., *Rithmimachie und Musiktheorie*, in: *Geschichte der Musiktheorie*, 3, str. 253–286.

Busard, H., *Het rekenen met breuken in de middeleeuwen, in het bijzonder bij Johannes de Lineriis*, in: *Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Wetenschappen*, 30, 1968, nr. 7.

Cantor, M., *Vorlesungen über Geschichte der Mathematik*, I–IV, Leipzig 1907–1908³.

Curtze, M., *Petri Philomeli De Dacia in Algorismus vulgarem Iohannis de Sacrobosco commentarius. Una cum algorismo ipso*, Hauniae 1897.

Cassinet, J., *The first arithmetic book of Francisco Maurolico, written in 1557 and printed in 1575: a step towards a theory of numbers*, in: *Mathematics from manuscript to print, 1300–1600*, Oxford 1988, str. 162–173.

Dianni, J., *Studyum matematyki na unywerytetie Jagiellońskim do polowiny XX wieku*, Kraków 1963.

Fabinger, F., *O vývoji čísel, číslovek, číslic*, in: *Časopis pro pěstování matematiky a fysiky*, XI, 1903, str. 97–107; XII, 1904, str. 42–61, 103–113, 145–155.

Filzig, J. N., *Proč a proto při umění početním aneb Kratičký výtah z vyučování počtů*, Hradec Králové 1823.

Folkerts, M., „Boethius“ *Geometrie II. Ein mathematisches Lehrbuch des Mittelalters*, Wiesbaden 1970.

Folkerts, M., *Die älteste mathematische Aufgabensammlung in lateinischer Sprache: Die Alkuin zugeschriebenen Propositiones ad acuendos iuvenes*, Wien 1978.

Folkerts, M., *Die Alkuin zugeschriebenen „Propositiones ad acuendos iuvenes“*, in: *Science in Western and Eastern Civilization in Carolingian Times*, Basel – Boston – Berlin 1993, str. 273–281.

Folkerts, M. – Kunitzsch, P., *Die älteste lateinische Schrift über das indische Rechnen nach al-Hwarizmi*, München 1997.

Friedlein, G., *Die Zahlzeichen und das elementare Rechnen der Griechen und Römer und des christlichen Abendlandes vom 7. bis 13. Jh.*, Erlangen 1869.

Gellner, G., *Jan Černý a jiní naši lékaři do konce doby jagellonské*, in: *VKČSN*, 1934, tř. 1, č. III.

Gericke, H., *Mathematik im Abendland von den römischen Feldmessern bis zu Descartes*, Heidelberg – New York – London – Paris – Tokyo 1990.

- Gericke, H., *Mathematik in Antike und Orient*, Berlin – Heidelberg – New York – Tokyo 1984.
- Hagenmaier, W., *Die lateinischen Handschriften der Universitätsbibliothek Freiburg im Breisgau*, Wiesbaden 1974.
- Hejnic, J., *Tři veršovaná husitská epitafia*, in: *Zprávy Jednoty klasických filologů*, IX, 1967, str. 75–78.
- Hellgardt, E., *Zum Problem symbolbestimmter und formalästhetischer Zahlenkomposition in mittelalterlicher Literatur*, München 1973.
- L'Huillier, G., *Le Quadripartitum numerorum de Jean de Murs*, Genève 1990.
- Juschkevitsch, A. P., *Geschichte der Mathematik im Mittelalter*, Basel 1966.
- Juškevič, A. P., *Dějiny matematiky ve středověku*, Praha 1979.
- Kaminsky, H., *A History of the Hussite Revolution*, Berkeley–Los Angeles 1967.
- Kejř, J., *Kvodlibetní disputace na pražské universitě*, Praha 1971.
- Konforovič, A. G., *Významné matematické úlohy*, Praha 1989.
- Konforovyč, A. H., *Guten Tag, Herr Archimedes*, Frankfurt am Main 1986.
- Liber decanorum facultatis philosophicae universitatis Pragensis I*, Pragae 1830.
- Markowski, M., *Die Mathematischen und Naturwissenschaften an der Krakauer Universität im XV. Jahrhundert*, in: *Mediaevalia Philosophica Polonorum*, XVIII, 1973, str. 12–131.
- Masi, M., *Boethian Number Theory. A Translation of the De institutione arithmetica with Introduction and Notes*, Amsterdam 1983.
- Menninger, K., *Zahlwort und Ziffer*, Göttingen 1979³.
- Melanová, M. – Svatoš, M., *Bibliografie k dějinám pražské univerzity do r. 1622*, Praha 1979.
- Meyer, H., *Die Zahlenallegorese im Mittelalter*, München 1975.
- Meyer, H. – Suntrup, R., *Lexikon der mittelalterlichen Zahlenbe-deutungen*, München 1987.

- Novák, J., *Křišťan z Prachatic a matematika v jeho době*, in: *Rozhledy matematicko-fyzikální*, 38, 1959–1960, str. 186–188, 235–237, 272–275.
- Novotný, V., *Jan Hus. Korespondence a dokumenty*, Praha 1920.
- Palacký, F., *Documenta Mag. Ioannis Hus vitam, doctrinam, causam...illustrantia*, Pragae 1869.
- Podlaha, A., *Soupis rukopisů knihovny metropolitní kapituly pražské I, II*, Praha 1910, 1922.
- Pospíšilová, Z., *Číslo a číslice ve středověkých algorismech*, in: *Zprávy Jednoty klasických filologů*, XXVII, 1985, str. 55–62.
- Reich, K., *Die Geschichte der mathematischen Aufgaben – ein Thema nicht nur für Mathematiker*, in: *Kurt Vogel in memoriam. 4 Vorträge, Algorismus I*, München 1988, str. 27–37.
- Sarton, G., *Introduction to the History of Science I–II*, Washington 1927, 1931, reprint Baltimore 1968.
- Silagiová, Z., *Pražské algorismy*, in: *Listy filologické*, 118, 1995, str. 35–59.
- Smolík, J., *Mathematikové v Čechách od založení university pražské až do začátku tohoto století*, Praha 1864.
- Spunar, P., *Repertorium auctorum Bohemorum pro vectum idearum post universitatem Pragensem conditam illustrans I*, Wratislaviae – Varsaviae – Cracoviae – Gedani – Lodziae 1985.
- Struik, D. J., *Dějiny matematiky*, Praha 1963.
- Studnička, F. J., *Über den Algorismus Křišťans von Prachatic*, in: *VKČSN*, 1882, tř. mat.-př., č. IX.
- Studnička, F., *O matematickém učení na universitě pražské od jejího založení až do počátku našeho století a o vlasteneckém působení profesora Stanislava Vydry*, Praha 1888.
- Svatoš, M. a kol., *Dějiny Karlovy univerzity*, Praha 1996.
- Šedivý, J. a kol., *Antologie matematických didaktických textů. Období 1360–1860*, Praha 1987.
- Šmahel, F., *Husitská revoluce I–IV*, Praha 1993.
- Štraus, J., *O nejstarších českých tištěných početnicích*, in: *Matematika ve škole*, IV, 1954/55, str. 253–262.

- Thorndike, L. – Kibre, P., *A Catalogue of Incipits of Mediaeval Scientific Writings in Latin*, London 1963.
- Tropfke, J., *Geschichte der Elementar-Mathematik I*, Leipzig 1921².
- Tropfke, J., *Geschichte der Elementarmathematik, Band I. Arithmetik und Algebra*, bearb. von K. Vogel, K. Reich, H. Gericke, Berlin – New York 1980⁴.
- Truhlář, J., *Catalogus codicum manu scriptorum, qui in c. c. bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur I–II*, Pragae 1905–1906.
- Tříška, J., *Literární činnost předhusitské literatury*, Praha 1967.
- Tříška, J., *Příspěvky k středověké literární universitě*, in: *AUC–HUCP*, IX/2, 1968, str. 5–43.
- Tříška, J., *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348–1409*, Praha 1981.
- Vetter, Q., *Dějiny matematických věd v českých zemích od založení University v r. 1348 až do r. 1620*, in: *Sborník pro dějiny přírodních věd a techniky IV*, Praha 1958, str. 81–95.
- Vetter, Q., *Některá „Rara mathematica“ v pražských knihovnách*, in: *Sborník přírodovědecký*, VI, 1929, str. 193–227.
- Vetter, Q., *Šest století matematického a astronomického učení na universitě Karlově v Praze*, in: *VKČSN*, 1952, řada B, č. 14.
- Vidmanová, A., *Laborintus*, Praha 1994.
- Vogel, K., *Die Practica des Algorismus Ratisbonensis*, München 1954.
- Vogel, K., *Mohammed ibn Musa Alchwarizmi's Algorismus*, Aalen 1963.
- Vydra, S., *Historia matheseos in Bohemia et Moravia cultae*, Pragae 1778.